



EKSJÖ TINGSRÄTT

DOM
2010-10-21
Meddelad i
EksjöMål nr
T 1395-09**PARTER****Kärande**Diskrimineringsombudsmannen (DO)
Box 3686, 103 59 StockholmOmbud: jur.kand Laine Strömgren och jur. kand. Anna Rosenmüller Nordlander,
båda med samma adress som DO**Svarande**Vetlanda kommun, 212000-0571
574 80 VetlandaOmbud: Jur.kand. Hampus Allerstrand,
c/o Advokatfirman Andermyr Gustafsson Lindén HB, Box 3152, 103 63 Stockholm

DOMSLUT

1. DO:s talan ogillas.
 2. DO ska ersätta Vetlanda kommun för rättegångskostnader exklusive mervärdesskatt med 215 055 kr, varav 200 585 kr för ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från denna dag tills betalning sker.
-

Dok.Id 91778

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 230	Sofieholmsgatan 7	0381-384 00	0381-139 29	måndag – fredag
575 23 Eksjö		E-post: eksjo.tingsratt@dom.se		09:00-12:00
				13:00-15:00

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Yrkanden m.m.	2
Grunder	4
<i>Diskrimineringsombudsmannen</i>	<i>4</i>
<i>Vetlanda kommun</i>	<i>6</i>
Åberopade sakomständigheter	7
<i>Diskrimineringsombudsmannen</i>	<i>7</i>
<i>Vetlanda kommun</i>	<i>15</i>
Bevisning	29
Tingsrättens bedömning	30

Yrkanden m.m.**Inledning och bakgrund**

Makarna [] och [] samt deras barn var under åren 2005-2008 bosatta i samhället [] i Vetlanda kommun. Familjen är romer. I familjen finns åtta barn; vardera maken har tre egna barn och de har gemensamt ett tvillingpar. Två av [] barn heter [] född 1998, och [] född 1995. [] är inte vårdnadshavare för [] och []

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har i målet gjort gällande att [] och [] har utsatts dels för trakasserier eller annan kränkande behandling, dels för diskriminering; allt under tiden från och med läsåret 2006 till och med läsåret 2008. Trakasserierna har enligt DO ägt rum huvudsakligen i anslutning till [] skola där [] och [] började höstterminen 2005 i klasserna årskurs 1 respektive årskurs 3. I slutet av höstterminen 2008 flyttade familjen från [] och [] och [] har börjat i en ny skola.

DO har gjort gällande att Vetlanda kommun i egenskap av huvudman för [REDACTED] skola har brustit i sina skyldigheter enligt lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (fortsättningsvis BEL) och att kommunen därför är skadeståndsskyldig jämlikt 15 § samma lag.

Det kan antecknas att BEL har upphört att gälla den 1 januari 2009 då den ersattes av Diskrimineringslagen (2008:567).

DO:s åberopanden har hänförs till följande fyra rubriker.

1. Skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier och annan kränkande behandling
2. Skyldighet att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling
3. Underlåtenhet att upprätta en likabehandlingsplan som uppfyller lagens krav
4. Direkt diskriminering genom att dels inte tillse [REDACTED] och [REDACTED] behov av modersmålsundervisning, dels hålla utvecklingssamtal med [REDACTED] ensam utan vårdnadshavare närvarande

Vetlanda kommun har bestritt käromålet och i huvudsak åberopat att [REDACTED] och [REDACTED] inte varit utsatta för vare sig trakasserier, annan kränkande behandling eller diskriminering samt att kommunen under alla förhållanden har vidtagit tillräckliga åtgärder för att förhindra att trakasserier eller kränkande behandling skulle fortsätta.

Se vidare nedan under rubrikerna **Grunder** respektive **Sakomständigheter**.

Yrkanden

DO har yrkat att tingsrätten förpliktar Vetlanda kommun att till var och en av [REDACTED] och [REDACTED] utge skadestånd med 100 000 kr. På beloppen har yrkats ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning, den 10 september 2009, tills betalning sker.

Vetlanda kommun har bestritt yrkandena och förklarat att inga belopp kan vitsordas som skäliga i och för sig. Sättet att räkna ränta har vitsordats.

Parterna har fordrat ersättning för rättegångskostnader.

Grunder

Diskrimineringsombudsmannen

DO har som grunder för sin talan åberopat följande.

1. *Skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier och annan kränkande behandling*

■ och ■ har från och med läsåret 2006 till och med läsåret 2008 varit utsatta för trakasserier och annan kränkande behandling. Trakasserierna har haft samband med barnens etniska tillhörighet. ■ har dessutom under vårterminen 2008 varit utsatt för trakasserier som har haft samband med hennes kön. Efter att personal i skolan fått kännedom om att ■ och ■ hade blivit utsatta för trakasserier och annan kränkande behandling har Vetlanda kommun inte utrett omständigheterna och inte vidtagit sådana åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier och annan kränkande behandling. Frånvaron av utredningsåtgärder har samband med barnens romska identitet. – För det fall tingsrätten skulle anse att DO inte har styrkt att de händelser som åberopats i målet - eller någon av händelserna - har samband med trakasserier på grund av etnicitet och, i ett fall, kön, görs det gällande att händelserna i vart fall utgör annan kränkande behandling. – Vetlanda kommun har i egenskap av huvudman för ■ skola därmed åsidosatt sina skyldigheter enligt 8 § BEL och ska därför utge skadestånd enligt 15 § samma lag.

2. *Skyldighet att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling*

Vetlanda kommun har inte vidtagit åtgärder för att förebygga och förhindra att ■ och ■ utsatts för trakasserier och annan kränkande behandling. Frånvaron av

utredningsåtgärder har samband med barnens romska identitet. Vetlanda kommun har i egenskap av huvudman för [REDACTED] skola därmed åsidosatt sina skyldigheter enligt 7 § BEL och ska därför utge skadestånd enligt 15 § samma lag.

3. Underlåtenhet att upprätta en likabehandlingsplan som uppfyller lagens krav

Vetlanda kommun har inte sett till att [REDACTED] skola har haft en likabehandlingsplan som uppfyller lagens krav genom att syfta till att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier eller annan kränkande behandling. Frånvaron av likabehandlingsplanen har samband med barnens romska identitet. Vetlanda kommun har därmed inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att förebygga och förhindra att [REDACTED] och [REDACTED] skulle utsättas för trakasserier. Vetlanda kommun har i egenskap av huvudman för [REDACTED] skola därmed åsidosatt sina skyldigheter enligt 6 § BEL och ska därför utge skadestånd enligt 15 § samma lag.

4. Direkt diskriminering genom att dels inte tillse [REDACTED] och [REDACTED] behov av modersmålsundervisning, dels hålla utvecklingssamtal med [REDACTED] ensam utan vårdnadshavare närvarande

a) Under hösten 2007 framförde barnens vårdnadshavare [REDACTED] önskemål om modersmålsundervisning för barnen i finska eller romani chib vilket barnen har rätt till. Barnen har dock inte fått någon modersmålsundervisning. [REDACTED] har inte heller fått någon förklaring till varför modersmålsundervisningen uteblivit. Frånvaron av modersmålsundervisning har samband med barnens romska identitet. Genom att inte tillgodose barnens behov av modersmålsundervisning har Vetlanda kommun missgynnat barnen genom att behandla dem sämre än vad företrädare för verksamheten behandlar, har behandlat eller skulle ha behandlat ett annat barn som har svenska som modersmål. Missgynnandet har samband med barnens romska tillhörighet.

b) [REDACTED] klassföreståndare hade under hösten 2007 ett utvecklingssamtal med [REDACTED] ensam, utan vårdnadshavare, i strid med grundskoleförordningens 7 kap 2 § och Vetlanda kommuns riktlinjer för hur man ska genomföra ett utvecklingssamtal. Vetlanda kommun har behandlat [REDACTED] sämre än vad företrädare för verksamheten

behandlar, har behandlat eller skulle ha behandlat vilket annat barn som helst i en jämförbar situation. Missgynnandet har samband med [REDACTED] romska tillhörighet. Vetlanda kommun har i egenskap av huvudman för [REDACTED] skola därmed åsidosatt sina skyldigheter enligt 9 § BEL och ska därför utge skadestånd enligt 15 § samma lag.

Beträffande de *yrkade beloppen* har DO förklarat att de yrkade beloppen gäller oavsett om tingsrätten bifaller en eller flera av de åberopade grunderna.

Vetlanda kommun

Vetlanda kommun har till stöd för sitt bestridande åberopat följande grunder.

1. [REDACTED] och [REDACTED] har inte varit utsatta för trakasserier eller annan kränkande behandling i skolan i den omfattning som DO gör gällande. I vart fall har Vetlanda kommun inte haft kännedom om att trakasserierna har haft den omfattning som DO påstår.
För det fall [REDACTED] och [REDACTED] har blivit utsatt för trakasserier eller annan kränkande behandling i skolan, har skolpersonal vidtagit tillräckliga åtgärder för att förhindra att trakasserierna eller den kränkande behandlingen skulle fortsätta.
2. Vetlanda kommun har vidtagit tillräckliga åtgärder för att förebygga och förhindra att [REDACTED] och [REDACTED] skulle utsättas för trakasserier eller annan kränkande behandling i framtiden.
3. Vetlanda kommun har haft en likabehandlingsplan som uppfyller lagens krav och har vidtagit tillräckliga åtgärder för att förebygga och förhindra att [REDACTED] och [REDACTED] skulle utsättas för trakasserier eller annan kränkande behandling.
4.
 - a) Vetlanda kommun har, trots att man vidtagit de åtgärder som grundskoleförordningen uppställer, inte funnit en lämplig lärare i vare sig finska eller romani

chib. Det bestrids att omständigheten, att kommunen inte fann en lämplig lärare, innebar att [REDACTED] och [REDACTED] missgynnats på grund av deras etniska tillhörighet.

b) Vetlanda kommun bestrider att det samtal som [REDACTED] klassföreståndare hade med [REDACTED] utan vårdnadshavarens närvaro innebar ett missgynnande av [REDACTED] på grund av hans etniska tillhörighet.

Beträffande de *yrkade beloppen* görs gällande att de av DO fordrade ersättningarna vida överstiger de ersättningsnivåer som gäller enligt den allmänna skadeståndsrätten. De yrkade beloppen ligger till och med i paritet med den kränkingsersättning som utgår vid försök till mord. Av detta följer att de yrkade beloppen - under alla omständigheter - är oskäligt höga. Merparten av de kränkningar som DO påstår har inträffat är dessutom av sådan ringa karaktär att skadestånd jämlikt 15 § BEL inte ska utgå för dessa. I vart fall föreligger - mot bakgrund av de omfattande insatser som skolan har vidtagit i ärendet - särskilda skäl, vilket medför att skadeståndet helt ska falla bort eller jämkas till ett betydligt lägre belopp.

Åberopade sakomständigheter

Diskrimineringsombudsmannen

0. Inledning

År 2005 flyttade [REDACTED] och deras barn till [REDACTED]. Vid skolstarten i augusti 2006 placerades [REDACTED] i årskurs 1 och [REDACTED] i årskurs 3. Båda barnen blev av andra barn utsatta för trakasserier som hade samband med deras etniska tillhörighet. Flera gånger kontaktade [REDACTED] och [REDACTED] skolan och påtalade trakasserierna men de kände att skolan inte lyssnade på dem och inte vidtog några åtgärder. Skolan har en utredningsskyldighet för alla trakasserier och kränkningar som påverkar barnens skolgång och alltså även de som inträffar under barnens fritid. – Som ett exempel på skolans förhållningssätt åberopas att skolans

rektor [REDACTED] gav [REDACTED] ett schema med tider för hämtning och lämning av barn samt tider för hennes resor till hennes egen skola i Vetlanda. En svensk kvinna hade aldrig behövt ta emot ett motsvarande schema. (Det nu redovisade exemplet, en omständighet som DO benämnt upprättade av ett busschema, har åberopats först under huvudförhandlingen och på Vetlanda kommuns yrkande har tingsrätten beslutat att omständigheten ifråga ska lämnas utan avseende i målet.)

1. Skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier och annan kränkande behandling

[REDACTED]

Under läsåren 2006 till och med 2008 har elever på [REDACTED] skola ropat rasistiska tillmälen till [REDACTED] såsom ”jävla tattare”, ”tattarunge” och ”djävla zigenare” till [REDACTED]. De kränkande tillmälena har varit av återkommande karaktär och accentuerats periodvis. Vid ett tillfälle hösten 2007 har en fritidsledare hört det kränkande yttrandet. Elever på skolan har också ropat ”titta tattare” till [REDACTED] mor när hon lämnat [REDACTED] och [REDACTED] i skolan och varit klädd i den traditionella romska kjolen. [REDACTED] har hört detta. – Det är en omöjlig uppgift för [REDACTED] och familjen att nu redovisa alla de tillfällen då han utsatts för trakasserier.

Under hösten 2006 blev [REDACTED] knuffad in i ett brickställ i matsalen. [REDACTED] började blöda från ett sår i huvudet. [REDACTED] menar att bråken har grund i hans etnicitet. Samma pojke som misshandlade honom har kallat honom ”zigenare” och ”tattare”. I samband med misshandeln har skolans rektor haft samtal med [REDACTED] och det andra barnet. Inga andra åtgärder vidtogs vid det tillfället. Skolan dokumenterade inte händelsen.

Våren 2007 blev [REDACTED] utsatt för att en elev (samma elev som påstås ha knuffat [REDACTED] i matsalen och i målet kallad C; tingsrättens anmärkning) tog ett strupgrepp på honom med en pinne och samtidigt kallade [REDACTED] för ”zigenare” och ”tattare”. [REDACTED] kontaktade skolan i samband med händelsen. [REDACTED] har vid flera tillfällen berättat om misshandel från andra elever. [REDACTED] har även då kontaktat skolan. Ingen utredning eller åtgärder har företagits i anslutning till att [REDACTED] berättade för skolan om misshandeln eller i anslutning till att händelserna anmäldes till DO.

I september 2007 blev [REDACTED] misshandlad av en annan elev (elev C enligt DO; tingsrättens anmärkning) och blödde näsblod flera dagar efteråt. Misshandeln hade sin orsak i att [REDACTED] är rom. Skolan vidtog inga andra åtgärder än att man talade med pojkarna och ringde deras föräldrar. Händelsen dokumenterades inte.

Under oktober 2007 blev [REDACTED] även misshandlad av en annan elev (barnet C enligt DO; tingsrättens anmärkning). Skolans rektor hade då samtal med [REDACTED] och det andra barnet. Klassläraren ringde hem till [REDACTED] och det andra barnet. Så småningom tog skolan kontakt med elevvårdsteamet. [REDACTED] och det andra barnet har därefter släppts ut vid olika tider på rasterna. Skolan uppger att de även delat på barnen under matematiklektionerna. Dokumentation över åtgärderna saknas.

I mars eller april 2008, i samband med att [REDACTED] lämnade [REDACTED] och hans syskon på skolan, ropade några barn ”tattare” efter [REDACTED]. Händelsen inträffade på skolområdet och [REDACTED] och [REDACTED] hörde yttrandet och utsattes därmed för trakasseri. [REDACTED] tog samma dag kontakt med rektorn. Rektorn har uppgett att händelsen inte har dokumenterats men att han har haft samtal med barnen som ropat de kränkande tillmälena. Varken [REDACTED] eller [REDACTED] har hörts med anledning av händelsen. Det finns ingen dokumentation som styrker att en utredning påbörjats eller att ytterligare åtgärder vidtagits.

Sammantalet åberopas

att [REDACTED] trakasserats verbalt flera gånger under åren 2006-2008,

att han misshandlats av en annan skolelev vid tre tillfällen (ett tillfälle hösten 2006, ett tillfälle våren 2007 och ett tillfälle i september 2007)

och att han vid ett tillfälle i mars/april 2008 fått åhöra hur hans mor kallats ”tattare”.

– Trakasserierna mot [REDACTED] har resulterat i psykiska påfrestningar för [REDACTED]. Hemma har [REDACTED] visat tecken på nedstämdhet. Han har varit ledsen och orolig över sin skolsituation.

[REDACTED]
[REDACTED] trivdes bra när hon började på [REDACTED] skola. Några få elever visste att hon var rom. När fler elever fick reda på att hon är rom blev hon utstött från gemenskapen; hon fick inte längre några kompisar. [REDACTED] utsattes för kränkande tillmälen med

rasistiska förtecken av andra elever på skolan. På motsvarande sätt som beträffande [REDACTED] har kränkningarna varit återkommande och accentuerats periodvis.

Vid upprepade tillfällen under läsåren 2006-2008 har [REDACTED] blivit kallad ”tattare” och ”zigenare”. Hon har också fått höra andra typer av nedsättande kommentarer såsom ”dina bröder är puckade”. Trakasserierna mot [REDACTED] har även utförts utanför skolan av skolelever via MSN, ett chattprogram som används av många barn för att ta kontakt med andra barn, där [REDACTED] kallats för bland annat ”tönt”, ”idiot” och ”neger”. Kränkningarna har haft samband med [REDACTED] etniska tillhörighet. [REDACTED] samt [REDACTED] och [REDACTED] har påtalat trakasserierna för skolan med skolan har inte vidtagit några åtgärder.

I mars 2007 kallade en av eleverna [REDACTED] för ”tattare”.

I november 2007 skrev [REDACTED] ett brev till sin klasslärare för att berätta om sin situation på skolan. [REDACTED] skrev att hon kände sig ensam och att elever var elaka mot henne. Inga åtgärder vidtogs med anledning av brevet. Skolan uppger att det inte fanns några indikationer på att [REDACTED] kränktes eller var etniskt diskriminerad i klassen eller i skolan. Frånvaron av utredningsåtgärder hade samband med [REDACTED] etniska tillhörighet.

Den 10 december 2007 hämtades [REDACTED] från sin klass till ett möte med rektor [REDACTED]

[REDACTED] På plats fanns redan [REDACTED] och [REDACTED] samt klassläraren [REDACTED]. Vid mötet förklarade [REDACTED] och [REDACTED] att [REDACTED] frånvaro från skolan berodde på hennes skolsituation. [REDACTED] namngav två pojkar som mobbade henne på fritiden. [REDACTED] gjorde gällande att [REDACTED] frånvaro beror på att hon har en stökig familjesituation. Ingen utredning eller åtgärder vidtogs.

Den 17 januari 2008 hittade [REDACTED] en papperslapp i sin skolbänk där det stod ”djävla hora” och ”du är en idiot och cp”. Meddelandet är med hänsyn till innehållet att anse som ett trakasseri på grund av [REDACTED] kön. [REDACTED] gav meddelandet till sin lärare. Klassläraren uppmanade eleverna i klassen att den som hade skrivit lappen skulle säga förlåt till [REDACTED] under rasten. Ingen elev gav sig tillkänna vilket [REDACTED] berättade för klassläraren. Incidenten anmäldes till skolans likabehandlingsteam som intervjuade [REDACTED]. Enligt skolan uttryckte [REDACTED] att hon mådde bra. Dokumentation av

likabehandlingsteamets utredning har inte redovisats. Skolan har inte heller visat att trakasserierna har följts upp. Inga fler åtgärder riktad mot [REDACTED] situation vidtogs. I mars eller april 2008, i samband med att [REDACTED] lämnade [REDACTED] och hennes syskon på skolan, ropade några barn ”tattare” efter [REDACTED] Händelsen inträffade på skolområdet och [REDACTED] och [REDACTED] hörde yttrandet och utsattes därmed för trakasseri. [REDACTED] tog samma dag kontakt med rektorn. Rektorn har uppgett att händelsen inte har dokumenterats men att han har haft samtal med barnen som ropat de kränkande tillmälena. [REDACTED] har inte hörts med anledning av incidenten. Det finns ingen dokumentation som styrker att en utredning påbörjats eller att ytterligare åtgärder vidtagits.

– [REDACTED] har mått mycket dåligt av trakasserierna. Kränkningarna har inneburit stora psykologiska påfrestningar som resulterat i psykosomatiska besvär. [REDACTED] har till följd av trakasserierna haft en hög frånvaro som accentuerats under läsåret 2007/2008. [REDACTED] har för sin klasslärare berättat om orsaken till att hon skolkar är att hon blir mobbad. Klassläraren har då frågat vem som mobbar henne men [REDACTED] vågade inte namnge de elever som var inblandade i trakasserierna av henne förrän hon namngav två pojkar vid mötet den 10 december 2007. – [REDACTED] har oftast varit ensam under rasterna. När hon har blivit trakasserad har hon gått till toaletten och suttit där tills rasten varit slut. [REDACTED] har ofta inte vågat gå ut och hon har därför ofta stannat hemma. Både [REDACTED] och [REDACTED] har vid upprepade tillfällen besökt skolans rektor för att påtala och söka hjälp angående [REDACTED] skolsituation. Den 15 oktober 2007 skickade skolans rektor ett brev till föräldrarna i [REDACTED] skola där han bad föräldrarna samtala med sina barn om kränkande könsord. Ord som ”tattare” eller ”zigenare” nämndes inte. Skolan menade att det fanns problem med språkbruk bland eleverna men angav i brevet inget om rasistiska tillmälen utan endast att det rörde sig om ord med sexuella anspelningar.

2. Skyldighet att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling

Skolan fick tidigt signaler om att [REDACTED] och [REDACTED] blev utsatta för trakasserier. Modern och styvfadern har vid upprepade tillfällen påtalat och sökt hjälp mot

trakasserier av [REDACTED] och [REDACTED]. När varken [REDACTED] eller [REDACTED] fick något gehör anmäldes Vetlanda kommun för DO i oktober 2007. Rektorn och skolpersonalen har uppgett att deras uppfattning är att [REDACTED] och [REDACTED] mår bra. Skolan har inte redovisat någon dokumentation som stöder deras påstående. Av förarbetena till BEL framgår att så snart det rör sig om en inte helt bagatellartad händelse innebär lagens krav en långtgående utredningsskyldighet (se prop. 2005/06:38 s. 141). Upprepade kränkningar av den art och omfattning som [REDACTED] och [REDACTED] varit utsatta för under flera läsår kan inte betraktas som bagatellartade. Utredningsskyldigheten har således varit vittgående för [REDACTED] skola och Vetlanda kommun. Detta framgår även av Skolverkets allmänna råd ”För att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling”. Skolan har alltså en skyldighet att utreda händelser som inträffar när eleverna är på väg till skolan, under skoltid och under fritidsverksamhetstid. Skolan har även ett utredningsansvar för händelser som inträffar under elevernas fritid om händelserna påverkar elevernas skolgång. Kommunen har inte visat att skolan har utrett eller vidtagit erforderliga åtgärder avseende de ovan nämnda händelserna. Det kan för övrigt inte vitsordas att kommunen har vidtagit de åtgärder som görs gällande.

3. Underlåtenhet att upprätta en likabehandlingsplan som uppfyller lagens krav

Att skolan upprättar en likabehandlingsplan är en viktig del av skolans förebyggande arbete. Planen ska syfta till att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. I planen ska planerade åtgärder redovisas. Planen ska årligen följas upp och ses över. – De två likabehandlingsplanerna som var i bruk vid [REDACTED] skola läsåren 2006/2007 respektive 2007/2008 uppfyller inte de krav som ställs på en likabehandlingsplan enligt 6 § BEL. Båda likabehandlingsplanerna saknade åtgärder för att främja elevernas lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Det vitsordas att planerna har godkänts av Skolverket men verket har enbart beaktat om planerna uppfyller vissa minimikrav. Skolverkets yttrande har inte fräntagit skolans ansvar att

tillse att planerna uppfyller samtliga lagens krav. Planerna, vilka i huvudsak är inriktade på mobbning, saknar dels konkreta åtgärder kopplade till diskrimineringsgrunderna, dels rutiner för ingripande vid akuta situationer. Skolans likabehandlingsplaner anger att sådana ingripanden ska ske senast inom en vecka trots att de enligt lagen ska ske omgående.

4. Direkt diskriminering genom att dels inte tillse [REDACTED] och [REDACTED] behov av modersmålsundervisning, dels hålla utvecklingssamtal med [REDACTED] ensam utan vårdnadshavare närvarande

a) Utebliven modersmålsundervisning Det pågår en språkbytesprocess bland de nationella minoriteterna i Sverige. Det innebär att minoritetsspråkens förutsättningar att överleva försämras genom att situationer där språken kan användas blir färre. Regeringen har konstaterat att om de nationella minoritetsspråken ska kunna bestå och utvecklas som levande språk, måste den pågående språkbytesprocessen brytas och vändas. Ett sätt att bryta trenden är att stödja barns språkutveckling och att ge de barn och ungdomar som vill tillägna sig sitt minoritetsspråk möjlighet att göra det (Prop. 2008/09:158, s. 35 och 37). Regeringen har även framhållit att kommunerna har det huvudsakliga ansvaret för vissa av åtagandena i Europarådets ramkonvention och minoritetsspråkskonvention. Rättigheterna ska förverkligas på det kommunala planet. På europeisk nivå regleras skyddet av nationella minoriteter i Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och Europeiska språkstadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. I Sverige är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar erkända som nationella minoriteter och jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli är erkända som minoritetsspråk. Språkliga rättigheter är centrala i konventionerna. När det kommer till utbildning fastslås det särskilt att nationella minoriteter har rätt att lära sig sitt minoritetsspråk och att staterna har en motsvarande skyldighet att erbjuda undervisning i eller på modersmålet. – Romer är en av Sveriges fem nationella minoriteter och skyddet och de rättigheter och friheter som tillkommer personer som tillhör dessa minoriteter utgör en del av förverkligandet av de mänskliga rättigheterna. Riksdagens erkännande av de nationella minoriteterna innebär att romer har getts en särställning i det svenska samhället. Erkännandet innebär också ett

ställningstagande att Sverige tar ett folkrättsligt ansvar i främjandet av minoritetsspråken finska och romani chib. – Rätten till modersmålsundervisning regleras i 2 kap grundskoleförordningen (1994:1194). Om en eller båda av elevens vårdnadshavare har ett annat språk än svenska som modersmål och språket utgör dagligt umgängesspråk för eleven, ska eleven få undervisning i detta språk som ett ämne (modersmålsundervisning), om eleven har grundläggande kunskaper i språket och eleven önskar få sådan undervisning. Modersmålsundervisning i finska och romani chib ska även erbjudas om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet (9 §). Enligt 13 § är en kommun skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk, endast om det finns en lämplig lärare. – Kommuner tolkar ofta kravet på lämplig lärare såsom att det endast är behöriga lärare som kan komma i fråga för modersmålsundervisningen. DO menar att om en elev missgynnas genom att inte få modersmålsundervisning i ett minoritetsspråk, ska man vid diskrimineringsbedömningen jämföra situationen med elever som har svenska som modersmål. När kommuner saknar behöriga lärare i svenska är det inte ett hinder för att genomföra undervisning i svenska. Kommuner vidtar ofta de nödvändiga åtgärder som krävs för att få till stånd undervisning i svenska. Det kan innebära att man anställer en obehörig lärare. Motsvarande praxis bör gälla för modersmålsundervisning.

b) Utvecklingssamtal Hösten 2007 beslutade skolans rektor och [REDACTED] klasslärare att hålla utvecklingssamtal med [REDACTED] som då var nio år. Utvecklingssamtalet genomfördes med [REDACTED] ensam då modern inte kom till mötet trots flera skriftliga kallelser. [REDACTED] har inte haft möjlighet att lära sig skriva eller läsa. Enligt grundskoleförordningen 7 kap. 2 § skall utvecklingssamtal hållas med läraren, eleven och elevens vårdnadshavare om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Under ett utvecklingssamtal ska således inte enbart kunskapsmålet tas upp utan även sociala aspekter såsom välmående på skolan. En grundläggande princip är att utvecklingssamtalet sker i samverkan med föräldrarna och barnet. Vetlanda kommun har utarbetat riktlinjer för hur utvecklingssamtalet ska gå till (se Vetlanda kommuns pedagogiska elevmapp om information till barn och vårdnadshavare i förskola och grundskola, daterad maj 2006). I denna betonas

samverkan med hemmet och stipulerar även att utvecklingssamtalet är ett möte med jämlika parter. Därvid måste föräldrarna och barnet ges sådan information att de kan förbereda sig inför mötet. Att utvecklingssamtalet genomfördes i strid mot lag och riktlinjer ska ses i ett sammanhang där skolan, alltsedan [REDACTED] började på [REDACTED] skola, har underlåtit att utreda rasistiska trakasserier, och i ett sammanhang där skolan inte har litat på modern eller barnet.

Vetlanda kommun

0. Inledning och bakgrund

Det är riktigt att [REDACTED] och [REDACTED] tillsammans med ett gemensamt syskon började på [REDACTED] skola under höstterminen 2005. Modern, [REDACTED] som var ensam vårdnadshavare hade då flyttat in hos [REDACTED] som sedan tidigare bodde strax utanför samhället. [REDACTED] var mycket noga med att framhålla för skolans rektor att [REDACTED] endast var en vän och att han inte hade något som helst ansvar för barnen. I samband med att barnen började skolan sade hon till rektorn att hon var glad för att barnen skulle börja just på [REDACTED] skola eftersom hon hade hört att det var en mycket bra skola. – Båda barnen hade stora kunskapsluckor och det ansågs därför bäst om barnen började i en årskurs under den som de normalt skulle gå i. [REDACTED] som var sju år gammal började således i förskoleklass och [REDACTED] som var tio år började i årskurs tre. Inget av barnen kunde vid den här tiden läsa eller skriva och [REDACTED] kunde varken tala svenska, finska eller romani flytande utan han hade tillsammans med sin yngre bror utvecklat ett eget språk som föreföll vara en blandning av de olika språken. Det var således två barn med stort behov av extra stöd som började i skolan. Barnen hade dessutom en gravid ensamstående mor. Skolpersonalen, som var medvetna om detta, försökte på alla sätt få barnen att trivas i såväl skolan som i samhället. Man ställde därför upp för familjen i en utsträckning som man tidigare aldrig hade ställt upp för någon annan familj. Exempelvis tillsåg skolans rektor att [REDACTED] tillsammans med [REDACTED] [REDACTED] deras yngre bror samt deras två vid årsskiftet 2005/2006 nyfödda halvsyskon, kunde flytta in i en lägenhet precis vid skolan. [REDACTED] som var far till de två

yngsta barnen, bodde kvar i det hus som familjen först hade bott i. Hyresvärderna ville till en början inte acceptera [REDACTED] som hyresgäst eftersom hon tidigare hade haft oreglerade hyresskulder. Efter att rektor [REDACTED] hade fått till stånd, och själv närvarat vid, ett möte mellan socialförvaltningen i Vetlanda och [REDACTED] reglerade socialförvaltningen tidigare skulder och familjen kunde flytta in i lägenheten. Skolpersonalen ställde även upp med privata lån till [REDACTED] och tillsåg genom att ansöka om bidrag från den s.k. majblommekommittén att [REDACTED] och [REDACTED] kunde vara med på såväl skolresor som fritidsaktiviteter. Skolpersonalen ställde vidare upp med att köra barnens yngre bror till tandläkare samt köpte medicin till barnen i de fall det behövdes. [REDACTED] och [REDACTED] var inte berättigade till skolskjuts, men eftersom [REDACTED] bland annat med hänsyn till hennes egen skolgång i Vetlanda, hade svårt att hämta barnen i tid skjutsade personalen ofta hem dem. Skolpersonalen hade också alltid med sig extra matsäck till barnen vid skolutflykter. Eftersom det uppmärksammades från skolans sida att barnen var uppe tidigt på mornarna och ute sent på kvällarna ordnade skolan, förutom fritids, en skolmormor åt barnen dit de var välkomna både innan skolan började och under eftermiddagarna efter att fritids hade stängt. – För att öka förståelsen för barnen och familjen tillsåg [REDACTED] att all personal fick möjlighet att läsa den romska författaren Jonathan Freuds bok ”Romer”. Dessutom besökte författaren skolan under en hel dag då personalen fick möjlighet att lyssna till honom och ställa frågor. [REDACTED] skrev även i sin rektorsutbildning en uppsats om den romska kulturen och hur en romsk familj kunde införlivas i ett mindre samhälle. All personal på skolan fick läsa detta. Skolledningen försökte också genom Kultur- och fritidsnämndens försorg arrangera en konsert med den romska författaren och sångaren [REDACTED]. Syftet med detta var att ytterligare öka elevernas och ortsbarnas förståelse för den romska kulturen. Konserten blev emellertid inte av då [REDACTED] motsatte sig konserten eftersom [REDACTED] inte tillhör samma romska gruppering som honom eller barnen. – Skolan försökte alltså generellt på många sätt tillse att barnen hade det bra såväl i skolan som på fritiden. Skolpersonalen upplevde också att barnen mådde bra och trivdes mycket bra i skolan och [REDACTED] som var ensam vårdnadshavare till barnen uttryckte många gånger sin tacksamhet för allt man gjorde för familjen.

Mot bakgrund av allt det som nu sagts blev personalen chockad när DO tog upp det aktuella ärendet. Skolan ifrågasätter om inte [REDACTED] anmälan till DO hänger samman med en anmälan från skolan till socialförvaltningen om hur barnen hade det på sin fritid.

1. *Skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier och annan kränkande behandling*

[REDACTED]

Det bestrids att [REDACTED] under återkommande perioder har blivit kallad för ”jävla tattare”, ”tattarunge” och ”djävla zigenare”. Det bestrids också att de kränkande tillmälena har accentuerats periodvis. Skolpersonalens uppfattning var att [REDACTED] trivdes mycket bra i skolan. Han hade hög närvaro och sade själv till sin klassföreståndare att han inte ville ha lov eftersom det var så roligt i skolan. Vid ett tillfälle under höstterminen 2006 blev [REDACTED] inblandad i ett bråk med eleven C vid en skolbyggnad efter skoldagens slut. [REDACTED] blev vid tillfället knuffad av C så att blodvite uppstod. Klassläraren [REDACTED] såg inte händelsen men utredde den omedelbart på plats genom samtal med de inblandande. Hon talade även med [REDACTED] som just då var i skolan. Barnen bad varandra om ursäkt. [REDACTED] kontaktade C:s föräldrar per telefon samma kväll. Uppföljning skedde senare vid utvecklingssamtal den 22 november 2006. Vid samtalet diskuterades [REDACTED] skolsituation. [REDACTED] uppgav då att han trivdes bra i skolan. Händelsen hade inget samband med [REDACTED] etnicitet. – Överhuvudtaget har [REDACTED] och eleven C slagits med varandra flera gånger och båda har tagit emot slag från den andre. Från och med höstterminen 2006 vidtog skolan flera olika åtgärder angående C. Den 9 januari 2007 hörde [REDACTED] klassföreståndare att eleven C kallade [REDACTED] för ”tattare”. Händelsen utreddes genast genom att klassläraren, Liselotte Nyström, pratade med pojkarna. I syfte att förhindra och förebygga att detta inträffade igen fick C tala med rektorn. Klassföreståndaren samtalade även med vårdnadshavarna. För att visa att skolan inte accepterade sådana tillmälen fick C inte var kvar i skolan under resten av dagen utan tvingades gå hem. Denna händelse har inte återopats av DO.

Den händelse som påstås ha ägt rum under våren 2007 då C skulle ha tagit strupgrepp på [REDACTED] med en pinne saknar skolan kännedom om. För övrigt påstod DO inledningsvis att händelsen hade ägt rum hösten 2006. Enligt skolan har det bara vid ett tillfälle under hela 2007 förekommit blodvite.

Vid ett tillfälle våren 2007 hamnade [REDACTED] i bråk med C i samband med en gymnastiklektion. I syfte att förhindra fortsatta konflikter samtalade klassföreståndaren med de båda barnen på plats. Barnen bad genast varandra om ursäkt. Klassläraren kontaktade även skolans rektor som även han samtalade med barnen. Pojkarna beskrev vid samtalet att de hade lätt för att komma i bråk med varandra samtidigt som de ofta väljer varandras sällskap. Klassläraren kontaktade därefter båda barnens föräldrar och informerade vad som hade hänt. För att förebygga bråk och stärka det sociala klimatet i klassen genomfördes varje fredag ett så kallat kompisamtal där varje elev fick berätta om det var något positivt eller negativt i kamratkontakterna under veckan. Dessutom arbetade klassläraren aktivt med ”vara-vänner lektioner” under hela läsåret.

Den 26 april 2007 blev [REDACTED] kallad för ”jävla zigenare” av C. Skolpersonal som hörde tillmälet ingrep genast och förhindrade att fortsatta incidenter inträffade. Händelsen utreddes dels på plats genom att man pratade med båda pojkarna, dels genom att personal ringde hem och pratade med pojkarnas vårdnadshavare efter skolans slut.

Incidenten hade sin upprinnelse i ett bråk mellan [REDACTED] och C som har en funktionshindrad syster. Fritidsledaren [REDACTED] hörde att [REDACTED] retade C genom att säga att dennes syster satt i rullstol och aldrig skulle kunna gå samt att hon var ”cp och dum i huvudet”. C ska då ha börjat gråta och skrikit ”jävla zigenare”.

Enligt skolans mening var det uppenbart att [REDACTED] också hade skuld i det uppkomna bråket. Samtal skedde därför med båda pojkarna i syfte att förhindra såväl att [REDACTED] blev kränkt som att han utsatte C för kränkningar. I samtalet med barnen markerade skolpersonalen tydligt att det inte var acceptabelt att uttrycka sig på ett sådant sätt mot varandra. Dagen efter uppgav [REDACTED] att han trivdes bra i skolan. Händelsen ansågs därmed utredd.

Det bestrids att [REDACTED] kallats för rasistiska tillmälen under hösten 2007. I vart fall har kommunen inte fått kännedom om detta.

Kommunen saknar vidare kännedom om händelsen som påstås ha inträffat under oktober 2007. Det är möjligt att DO har förväxlat denna händelse med den händelse som ägde rum den 26 april 2007, se ovan.

I mars-april 2008, det vill säga efter det att anmälan om diskriminering lämnats in till DO, kom [REDACTED] till skolans rektor och berättade att några barn hade skrikit "tattare" efter henne när hon lämnade tvillingarna. Det framgick inte att [REDACTED] eller [REDACTED] hade hört detta. [REDACTED] frågade vilka barn det gällde men det kunde [REDACTED] inte säga. Det var tidig morgon och skolan hade ännu inte börjat. När [REDACTED] hade gått tog [REDACTED] kontakt med utredaren på DO, [REDACTED] för att höra hur han skulle hantera situationen. Familjen ville inte prata om händelserna med hänvisning till att anmälan hade gjorts till DO. Han fick då till svar att eftersom händelsen inte skett under skoltid fanns ingen skyldighet för skolan att ytterligare utreda händelsen. Trots detta svar från DO tog han ändå upp frågan om etnisk diskriminering vid [REDACTED] samhällsförenings möte kort därefter.

Det är riktigt att [REDACTED] i brev daterat den 15 oktober 2007 skrev till föräldrarna i [REDACTED] skola och bad föräldrarna att samtala med sina barn om kränkande könsord. Skälet till det var att man upplevde att användandet av sådana ord var ett stort problem. [REDACTED] och [REDACTED] var inte bättre än andra barn i detta avseende. Skolan upplevde inte att man hade några problem med rasistiska tillmälen vid tillfället och i brevet skrevs det därför inget om sådana ord.

[REDACTED] har i likhet med många pojkar i samma ålder hamnat i slagsmål med andra barn och då främst med C. Båda barnen har fått motta slag från den andre. Under förutsättning att skolan fick vetskap om slagsmålen utreddes slagsmålen alltid av [REDACTED] klassföreståndare eller annan klasslärare genom samtal med barnen. Pojkarna var i de allra flesta fall måna om att be varandra om förlåtelse när de hade lugnat ned sig. Vid allvarigare incidenter kontaktades även rektor och vårdnadshavare. Skolan arbetade även med gruppövningar för att stärka gruppen och minimera konflikter. Det fanns emellertid inget samband mellan de uppkomna bråken och [REDACTED] etniska tillhörighet.

██████████
Kommunen delar DO:s uppfattning om att ██████████ trivdes bra när hon började i ██████████ skola. Skolan vet inte hur många som kände till hennes etniska ursprung när hon började men antagligen visse alla att hon var rom. Det bestrids emellertid att hon blev utstött från gemenskapen på grund av att hon var rom. Det bestrids vidare att hon vid upprepade tillfällen har blivit kallad för ”tattare” och ”zigenare” eller fått höra nedsättande kommentarer i skolan. Det framgår också av den skriftliga bevisningen att ██████████ trivdes bra i skolan under hösten 2006 och våren 2007.

Vecka 11 år 2007, när ██████████ gick i årskurs fyra, fick skolan kännedom om att ██████████ vid ett tillfälle hade blivit kallad för ”tattare”. Detta skedde under ett disco som visserligen skedde i skolans lokaler, men som skolan inte var med och arrangerade. Trots att det inte finns någon skyldighet för skolan att ingripa vid trakasserier som sker på elevernas fritid, utredde klassläraren händelsen genom s.k. kompisamtal och ”Vad tycker du?” – samtal (se mer nedan) samt samtal med ██████████ och ██████████. I samband med detta erbjöd sig ██████████ att komma till skolan och berätta om den romska kulturen. Detta initiativ uppskattades av skolledningen och ██████████ bad honom därför att återkomma med en lämplig tid. Trots upprepade förfrågningar återkom han aldrig. I januari 2008 frågade ██████████ ännu en gång om han kunde komma och föreläsa. ██████████ uppgav då att det var försent eftersom kommunen redan var anmäld till DO. Att rektorn förklarade att detta skulle öka förståelsen för den romska kulturen bland skolans elever, vilket med största sannolikhet skulle vara till fördel för ██████████ och ██████████ som ju fortfarande gick i skolan, ändrade inte hans inställning. Det framgår av en trivselenkät från den 26 april 2007 att ██████████ angett att hon mådde bra och att hon hade jättekul på rasterna.

– Kommunen saknar helt kännedom om vad eleverna skrev på s.k. chattprogram efter skoltid. Det är inte tillåtet för eleverna att använda chattprogram under skoltid. Man har inte fått några indikationer på att ██████████ skulle ha utsatts för trakasserier av skolkamrater på Internet.

I november 2007, dvs. efter det att anmälan om diskriminering lämnats till DO, skrev ██████████ ett brev till sin klassföreståndare ██████████. I brevet skrev ██████████ att

hon inte varit i skolan så mycket vilket berodde på att hon inte hade några kamrater. Det framgick inte av brevet att [REDACTED] var retad på grund av sitt etniska ursprung. [REDACTED] skrev att hon hade haft kompisar under 2006 och att hon - för att få kompisar igen - ville sitta i biblioteket och träffa varje klasskamrat enskilt. Hennes tanke var att hon då skulle kunna fråga dem hur de skulle kunna bli vänner. Efter att [REDACTED] tagit emot brevet pratade hon med [REDACTED]. Därefter tog hon kontakt med [REDACTED] och de diskuterade [REDACTED] önskemål. Skolan uppfattade att anledningen till att [REDACTED] ansåg sig vara utan kompisar var att en flicka, som tidigare varit en mycket nära kompis till [REDACTED] hade börjat umgås mer med andra flickor i klassen. [REDACTED] och flickan hade kommit ifrån varandra efter att [REDACTED] våren 2006 varit bortrest med familjen i Finland under en period om två månader. [REDACTED] hade emellertid inte upplevts som ensam utan skolans uppfattning var att hon var med i den allmänna gemenskapen. Denna uppfattning styrktes av vad [REDACTED] uppgav vid de s.k. trivselintervjuerna som klassläraren gjorde med barnen varje termin. Skolan som inte ansåg det möjligt att tillgodose [REDACTED] önskemål om enskilda samtal i biblioteket eftersom dels många föräldrar säkert skulle ifrågasätta en sådan ordning, dels man inte skulle kunna erbjuda alla elever samma möjlighet, valde istället att försöka lösa problemet genom att 1) hålla s.k. kompisamtal fortlöpande varje vecka, 2) ha vara-vänner lektioner, 3) göra gemenskapsfrämjande aktiviteter och 4) arbeta fortlöpande med arbetsmaterialet "Vad tycker du?". Kompissamtal är en metod som skolan använder för att reda ut sådant som hänt i klassen eller i skolan och som i huvudsak går ut på att man samlar eleverna i en ring och frågar dem i tur och ordning om man har löst konflikten och hur man i så fall gjorde. Anser eleven inte att man kan svara på frågan kan de säga "pass". Därefter frågar man eleverna om de vet med sig att de gjort något dumt eller varit ojust mot någon. Om man får ett jakande svar ber man dem att berätta om händelsen. Eleverna väljer själva hur de vill svara på frågan. Syftet är att eleverna ska få komma med egna förslag på hur man kan lösa konflikterna och öka den empatiska förmågan. Man kan också välja rollspel för att synliggöra konfliktsituationer och lösningar. Vara vänner- lektioner utgår från ett färdigt material där man genom en fallbeskrivning diskuterar hur man kan agera om man hamnar i olika typer av dilemma. Metoden syftar således till att förebygga bråk, kränkningar och trakasserier. I

syfte att stärka gruppen ordnade man och planerade en mängd aktiviteter. Klassen arbetade även regelbundet under vårterminen 2007 med arbetsmaterialet ”Vad tycker du” (Klepp) Arbetsmaterialet innehåller arbetsuppgifter kring socialkompetens för individer och grupper. Man genomförde således en rad åtgärder med anledning av brevet. Skolans uppfattning var emellertid inte att [REDACTED] skrev brevet på grund av att hon hade blivit utsatt för trakasserier under skoltiden. Det finns inget samband mellan [REDACTED] upplevda känsla av ensamhet och hennes etniska tillhörighet.

I februari 2008 hittade [REDACTED] en papperslapp på sin skolbänk, vari det stod ”Du är en idiot haha hehe CP! Hora”. Det är emellertid inte riktigt att kommunen underlät att vidta åtgärder med anledning av händelsen. [REDACTED] reagerade omedelbart genom att ha s.k. kompisamtal om hur dumt det är att kränka andra personer. Eleverna i klassen var överens om att det var helt oacceptabelt att uttrycka sig på detta sätt och att den elev som hade gjort det skulle be om ursäkt. [REDACTED] tog även upp händelsen med elevernas föräldrar vid ett föräldramöte som hölls kort därefter. Man höll också uppföljningssamtal med [REDACTED] om händelsen. Hon uppgav då att hon mådde bra. Dessvärre vet man fortfarande inte med säkerhet vem som skrev lappen. Inte desto mindre är det uppenbart att de åtgärder som vidtogs var tillräckliga eftersom någon liknande händelse aldrig har inträffat igen. Att [REDACTED] tvingades ta emot denna lapp har emellertid inget samband med hennes etniska tillhörighet. Lappen hade inte heller något samband med hennes kön.

Kommunen bestrider DO:s påstående om att [REDACTED] har suttit ensam inomhus under rasterna. [REDACTED] skola är en relativt liten skola med endast 80-90 elever. Personalen känner alla elever och känner i hög grad till barnens kamratrelationer. Skolan har alltid rastvärdar ute under rasterna. Skolans rektor har också bra uppsikt över skolgården och ser särskilt väl ytterdörren till [REDACTED] klassrum från sin arbetsplats. Om [REDACTED] ofta skulle ha stannat inne på raster eller suttit ensam på toaletten skulle rastvärdarna och/eller rektorn ha uppmärksammat detta. Skolans uppfattning är att [REDACTED] brukade sitta på bänken utanför klassrummet tillsammans med sina klasskamrater. Under hösten 2008 hoppade [REDACTED] ofta hopprep med de andra eleverna på skolgården. DO:s påstående om att Kommunen inte vidtog några åtgärder eller hörde [REDACTED] i samband med att hon kontaktade rektorn för att berätta att hon hade blivit

kallad för ”tattare” av några elever på skolan är felaktigt. Även om [REDACTED] varit ensam på rasterna har det inte haft med hennes etniska bakgrund att göra.

Det är riktigt att [REDACTED] under höstterminen hade mycket hög frånvaro, särskilt på måndagar och efter lov. Frånvaron fick givetvis till följd att hon fick allt större kunskapsluckor och att hon därmed fick svårt att uppnå de s.k. uppnåendemålen. Såväl rektor som [REDACTED] klassföreståndare hade frekvent kontakt med både [REDACTED] och [REDACTED] i syfte att förmå [REDACTED] att komma till skolan. Skolans uppfattning var inte att [REDACTED] frånvaro berodde på att hon upplevde sig trakasserad av klasskamrater eller av lärare. I trivselintervjun som gjordes i oktober 2007 uppgav [REDACTED] att hon ibland fick ont i magen när hon gick till skolan och att det berodde på att hon inte hade gjort läxan. [REDACTED] uppgav också att hon skulle vilja ha en bästis. Skolans uppfattning var mot bakgrund härav att [REDACTED] höga frånvaro berodde på hennes stora kunskapsluckor. Att hon var ett år äldre än sina klasskamrater gjorde det naturligtvis inte lättare för henne. Man erbjöd henne därför extra undervisning, två eftermiddagar i veckan, efter skolans slut. Undervisningen skedde enskilt. [REDACTED] kom endast ett fåtal gånger. Skolan försökte således ta sitt ansvar för att [REDACTED] skulle uppnå de mål som var uppsatta för henne och för att förbättra hennes självförtroende. Såväl klassläraren som rektorn hade många samtal med vårdnadshavaren, både per telefon och i skolan.

Vid ett möte den 22 september 2008 mellan rektorn, [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] diskuterades [REDACTED] höga frånvaro. [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] uppgav då att [REDACTED] frånvaro berodde på att hon blev retad i skolan. På fråga från rektorn om det var riktigt att hon blev retad i skolan svarade [REDACTED] att två elever ibland kallade henne ”zigenare” på fritiden. När rektorn frågade om det också skedde i skolan svarade [REDACTED] ”nej bara på fritiden”. Rektorn tog därefter återigen upp frågan på samhällsföreningens möte samma kväll. Han talade också med båda de pojkar som [REDACTED] hade nämnt.

Vid trivselintervjun som genomfördes under höstterminen 2008 uppgav [REDACTED] att det kändes bra när hon tänkte på klasskamraterna och att det kändes jättebra när hon tänkte rasterna. På frågan om hon har blivit retad för att hon kommer från ett annat land uppgav hon att hon hade det, men att det var rätt bra nu. Av sammanställning från

hennes klass framgår också att det inte är någon elev som har upplevt [REDACTED] som utsatt. Tvärtom säger någon elev att ”Om [REDACTED] inte är här är det inte kul.” Skolan försökte upprepade gånger förmå [REDACTED] vårdnadshavare att ta sitt föräldraansvar och tillse att [REDACTED] kom till skolan. Man kallade till möten utan att någon kom och familjen var vid ett antal tillfällen bortrest hela veckor utan att meddela detta till skolan. När man fick reda på att [REDACTED] hade känt sig trakasserad vidtog man åtgärder i syfte att utreda vad som hade hänt och förhindra att det skulle hända igen. Det gällde även händelser som inträffat under fritiden och som skolan egentligen inte hade något ansvar för.

2. Skyldighet att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling

Kommunen bestrider utredningsansvar såsom huvudman för skolan för sådana händelser som inträffar under elevers fritidsverksamhetstid. Däremot har kommunen ett ansvar såsom huvudman för kommunens fritidsverksamhetsorganisation. Vidare bestrider kommunen utredningsansvar för händelser som sker på elevernas fritid. Skolan har dock, trots att skolan inte varit skyldig till det, vidtagit vissa åtgärder efter sådana händelser, t.ex. efter det skoldisco där [REDACTED] kallades för ”tattare”. – Utöver att följa Likabehandlingsplanen och vidtaga de åtgärder som redovisats tidigare har skolan under perioden vidtagit följande generella åtgärder i syfte att förhindra och förebygga trakasserier och annan kränkande behandling.

1. Alla måndagar började med att rektorn gav gemensam information för representanter för all personal inom hela enheten. Därefter samtalade skolans pedagoger under rektorns ledning om arbetsveckans väsentligheter och om situationen i olika klasser eller för individer och vad som gällde för rastvärdarna.
2. Alla pedagoger inklusive, specialpedagog, vaktmästare och rektor delade på rastvärdskapet. Ett särskilt schema fanns upprättat. Schemat följdes med stor noggrannhet, men om något hände var samtliga lärare i tjänst även under rasttid.
3. Arbetslaget möttes varje onsdag mellan kl 14.00-16.00. Vid dessa tillfällen gick man alltid igenom läget i klassen.

4. Likabehandlingsteamet hade möte varannan vecka (fredagar kl. 8.00) och även på andra tider vid behov. Rektor, specialpedagog samt två pedagoger ingick i teamet.
5. Elevhälsoteamet träffades en gång i månaden. Rektor, specialpedagog, skolsköterska, skolpsykolog, kurator, tal- och specialpedagog ingick.
6. Utvecklingssamtal erbjöds varje termin med varje elev och dess vårdnadshavare.
7. Skolans ordningsregler följdes.
8. Skolan hade två gånger per termin ett väl fungerande Skolråd med aktiva föräldrar och elever. Protokollet skickades hem till alla familjer.
9. Elevrådet träffades en gång i månaden.
10. Vid särskilda behov skrev rektorn brev till föräldrarna och informerade om stämningen på skolan. Skolan inbjöd i regel varje år externa föreläsare till föräldramöte. Syftet med detta var att i enlighet med 1 kap 2 § grundskoleförordningen främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar.
11. Varje klass hade föräldramöte varje termin. Alla lärare skrev veckobrev till föräldrarna.
12. Skolan försåg även personalen med material och uppmuntrade dem att lära sig mer om den romska kulturen. Man har vidare strävat efter att utbilda eleverna i romsk kultur genom att dels bjuda in såväl [REDACTED] som [REDACTED] för att öka förståelsen för den romska kulturen. Detta har som ovan nämnts motarbetats av [REDACTED]

3. Underlåtenhet att upprätta en likabehandlingsplan som uppfyller lagens krav

Den likabehandlingsplan som använts av skolan under läsåren 2006/2007 respektive 2007/2008 uppfyller de krav som i lagen ställdes på en likabehandlingsplan. I likabehandlingsplanerna finns angivet vilka rutiner gäller för utredning av misstänkta fall av trakasserier eller annan kränkande behandling och det anges att en utredning ska påbörjas senast efter en vecka. Skolans personal har dock i förekommande fall alltid påbörjat en utredning omedelbart. I Skolverkets då gällande allmänna råd utfärdade 2006 anges för övrigt endast att ingripande vid akuta situationer bör ske omgående. Skolverket har vid en utbildningsinspektion gjord på skolan i oktober 2007 konstaterat att ”likabehandlingsplanen innehåller en kartläggning av den aktuella situationen i

verksamheten med planerade åtgärder för innevarande läsår”. Skolverket gav likabehandlingsplanen betyget ”god kvalitet”. Det är knappast rimligt att kommunen inte skulle kunna ta ett sådant uttalande som en garanti för att likabehandlingsplanen uppfyller lagens krav. – Skolan har följt likabehandlingsplanen i syfte att förhindra och förebygga diskriminering och kränkande behandling.

4. Direkt diskriminering genom att dels inte tillse [REDACTED] och [REDACTED] behov av modersmålsundervisning, dels hålla utvecklingssamtal med [REDACTED] ensam utan vårdnadshavare närvarande

a) Utebliven modersmålsundervisning DO har gjort gällande att Vetlanda kommun, genom att inte tillgodose barnens behov av modersmålsundervisning har missgynnat [REDACTED] och [REDACTED] genom att behandla dem sämre än vad företrädare för verksamheten behandlar, har behandlat eller skulle ha behandlat något annat barn eller någon annan elev i en jämförbar situation. Kommunen bestrider att en jämförbar person skulle vara ett barn med svenska som modersmål. Svenska är ett kärnämne i svenska skolor och omfattas således inte av reglerna om modersmålsundervisning i grundskoleförordningen. [REDACTED] och [REDACTED] har fått lika många undervisningstimmar i svenska som de klasskamrater som har svenska som modersmål. Barn med svenska som modersmål har inte rätt att läsa ett annat språk inom ramen för modersmålsundervisning. Mot bakgrund härav måste en tänkt jämförelseperson vara ett barn som har rätt till modersmålsundervisning men i ett annat språk än finska eller romani. Kommunen har i detta fall inte missgynnat barnen utan har behandlat deras ansökan om modersmål på precis samma sätt som man skulle ha behandlat ett annat barn som ansökt om modersmålsundervisning. Kommunen har väl utarbetade rutiner för att tillse att de barn som har rätt till modersmålsundervisning i möjligaste mån också får det. Prövningen börjar med att klassföreståndaren eller rektorn informerar elevens vårdnadshavare om att det finns möjlighet att ansöka om modersmålsundervisning. Föräldrarna har sedan möjlighet att inkomma med en ansökan innan den 20 december (datum varierar något beroende på vilka veckodagar jul- och nyårshelgen infaller). Rektor som ansvarar för modersmålsundervisningen i kommunen går därefter tillsammans med skolans rektor igenom ansökan för att utreda om barnet har rätt till

modersmålsundervisning. Ibland träffar man också föräldrarna för att gå igenom aktuell lagstiftning. När man har kommit fram till att eleven har rätt till modersmålsundervisning utlyser man tjänsten som modersmåls lärare dels på Vetlanda kommuns hemsida, dels via Arbetsförmedlingens hemsida. Utlysningen sker på samma sätt oavsett vilken lärare man söker, det vill säga även svensklärare. När och om man får in några ansökningar utreder man huruvida den eller de sökande lärarna är lämpliga eller inte. En lärare kan bedömas som lämplig även om han/hon inte är behörig. I regel eftersträvar kommunen dock behöriga lärare eftersom man då har möjlighet att ordna en tillsvidareanställning. För det fall man hittar en lämplig lärare börjar eleven läsa hemspråk under höstterminen. – I det aktuella fallet har man arbetat efter de utarbetade rutinerna. Vid en första förfrågan 2006 angavs det från familjens sida att man inte ville ha modersmålsundervisning för barnen. Hösten 2007 framfördes dock en begäran om att både [REDACTED] och [REDACTED] önskade undervisning i antingen finska eller romani. [REDACTED] samt den rektor som är ansvarig för kommunens modersmålsundervisning konstaterade vid ett gemensamt möte våren 2008 att [REDACTED] och [REDACTED] var berättigade till modersmålsundervisning. Man träffade familjen och informerade om gällande lagstiftning. Tjänsterna som modersmåls lärare i finska och romani utannonserades därefter på Vetlanda kommuns hemsida och hos Arbetsförmedlingen. Sista ansökningsdag var i maj 2008. Tjänsterna utannonserades även under hösten 2008. Kommunen mottog inga ansökningar, vare sig beträffande finska eller beträffande romani, vilket kan ha berott på att skolan ligger cirka fyra mil utanför centralorten. Därmed upphörde skolans ansvar för modersmålsundervisningen. Man kunde därför inte tillgodose vårdnadshavarens önskemål om modersmålsundervisning. Det görs gällande att kommunen är skyldig att anordna modersmålsundervisning endast för det fall det finns behöriga lärare att få. – Skolan har beaktat att såväl finska som romani är minoritetsspråk

b) Utvecklingssamtal Skolan är skyldig att erbjuda utvecklingssamtal till elever och deras vårdnadshavare. Eftersom dessa samtal behandlar elevens vid en viss tid gällande skolsituation kan de inte framflyttas alltför länge utan att bli inaktuella. Lärarens samtal med [REDACTED] utgjorde inte ett utvecklingssamtal men man kan säga att ett därefter följande samtal med [REDACTED] ersatte ett utvecklingssamtal. – Varje

termin inbjuder skolan föräldrar och barn till utvecklingssamtal. Skolan kan emellertid inte tvinga vårdnadshavare att närvara även om man givetvis uppmuntrar dem att komma. I detta fall skickade klassläraren ut lappar med olika tider där vårdnadshavarna kunde kryssa i vilken tid som passade dem bäst. [REDACTED] önskade komma den 22 oktober 2007 kl 17.30, vilket hon också fick. Varken [REDACTED] eller [REDACTED] kom emellertid till samtalet. [REDACTED] meddelade inte heller förhinder. [REDACTED] ringde därför upp [REDACTED] och man kom överens om en ny tid den 9 november 2007. [REDACTED] och [REDACTED] kom inte heller denna gång och meddelade inte heller förhinder. [REDACTED] ringde återigen till [REDACTED] som lovade att komma tre dagar senare, det vill säga den 12 november 2007. Hon uteblev dock även denna gång utan att anmäla förhinder. [REDACTED] valde då att samtala med [REDACTED] om dennes skolsituation och tillsammans upprättade man en s.k. individuell utvecklingsplan. Efter samtalet ringde [REDACTED] upp [REDACTED] och berättade om samtalet och vad man hade kommit överens om. Hon bad henne också läsa den individuella utvecklingsplanen och underteckna den om man var överens om innehållet. Den 20 november 2007 meddelade [REDACTED] att hon tyckte att detta var en bra lösning. Hon undertecknade även planen och skickade tillbaka den till skolan. Kommunens uppfattning är att man genom det beskrivna förfarandet har gett [REDACTED] vårdnadshavare tillräckligt många möjligheter att närvara vid samtalet. [REDACTED] uppgav också vid samtal med klassföreståndaren att hon var nöjd med lösningen. För det fall hon verkligen hade velat närvara vid ett utvecklingssamtal hade hon kunnat berätta det för klassföreståndaren så hade man ordnat ett nytt möte. Klassläraren hade gjort exakt likadant oavsett vilken elev det hade varit. Kommunen har mycket svårt att förstå DO:s påstående om att detta skulle innebära ett missgynnande som har samband med [REDACTED] etnicitet. I målet är det inte fråga om huruvida kommunen har följt gällande regelverk för utvecklingssamtal eller ej.

Bevisning

På DO:s begäran har [] och [] hörts i målet. Vittnesförhör har på DO:s begäran hållits med [] och [] samt med numera juristen på Statens Skolinspektion [] och f.d. rektorn []

Vittnesförhör har på Vetlanda kommuns begäran ägt rum med lärarna [] [] [] klassföreståndare under läsåret 2006/2007, [] klassföreståndare under läsåren 2007/2008 och 2008/2009, [] [] klassföreståndare under i målet aktuell tid, fritidsledarna [] [] och [] specialpedagogen [] samt rektorn i Vetlanda kommun []

DO har som skriftlig bevisning åberopat [] anmälan till DO, vissa tjänsteanteckningar, vissa minnesanteckningar, ett yttrande från [] skola, brevet som [] skrev till klassläraren och en enkät som [] fyllt i. Dessutom har åberopats en ljudinspelning från mötet på skolan den 22 september 2008.

Vetlanda kommun har som skriftlig bevisning åberopat bland annat individuella utvecklingsplaner för [] respektive för [] skolans likabehandlingsplaner, två veckobrev för [] klass, utdrag av skolans ordningsregler, utdrag från Skolverkets inspektion på skolan, kopior av platsannonser, en minnesanteckning upprättad av [] anteckningar från trivselintervjuer respektive trivselenkäter, e-postkorrespondens mellan [] och [] samt ett brev från [] till samtliga skolbarns föräldrar.

Tingsrättens bedömning

Inledning

Tingsrätten konstaterar redan inledningsvis att utredningen inte ger något stöd åt DO:s påstående att [REDACTED] och [REDACTED] varit utsatta för upprepade trakasserier eller andra kränkningar. Det har vidare inte framkommit något som tyder på att skolan bagatelliserat de händelser som ostridigt förekommit. Vittnesförhören med skolpersonalen och den skriftliga bevisningen ger tvärtom en bild av att skolans personal på olika sätt har försökt skapa förutsättningar för att [REDACTED] och [REDACTED] skulle trivas i skolan och att de skulle bibringas en god utbildning och få goda relationer med sina skolkamrater.

Det är upplyst att DO:s representanter inte har besökt skolan i [REDACTED] och att man inte heller har samtalat med någon av barnens lärare. Detta är sannolikt förklaringen till att DO i flera avseenden har utformat sina påståenden på ett sätt som uppenbart inte återspeglar de verkliga förhållandena.

Har [REDACTED] och [REDACTED] utsatts för trakasserier eller annan kränkande behandling?

Inledning

När det gäller trakasserier eller annan kränkande behandling från andra barns eller elevers sida - alltså inte av skolans personal - gäller enligt 19 § BEL att det krävs full bevisning rörande kränkningen.

Verbala trakasserier riktade mot [REDACTED] och [REDACTED]
DO har i målet gjort gällande att [REDACTED] och [REDACTED] har trakasserats verbalt vid upprepade tillfällen under åren 2006-2008. Till stöd för påståendet har DO åberopat i första hand uppgifterna från [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED]

█ har i tingsrätten uppgett att han ofta blev kallad "zigenare" när han kom till skolan och att det var större pojkar som yttrade sig på det sättet. Enligt █ berättade han om trakasserierna för sin mor och för skolpersonal. █ har vidare uppgett att han nu minns tiden i █ skola som tråkig och att han ofta var rädd för att få stryk.

█ har i sitt förhör berättat att hon ofta kallades "tattarunge" och "zigenare" och att det framförallt var två pojkar i hennes klass som yttrade sig på det sättet.

█ har i sitt förhör lämnat i huvudsak samma uppgifter som █ och █ och hon har tillagt att █ trakasserades så många gånger att hon inte kan räkna dem. Enligt █ påtalade hon vid några tillfällen trakasserierna för rektor och annan skolpersonal.

█ har i sitt förhör mest uppehållit sig vid de tillfällen när han fått vetskap om att █ blivit slagen samt händelserna rörande █ brev, lappen i skolbänken, modersmålsundervisningen samt samtalet den 12 november 2007 mellan

och █ När det gäller verbala trakasserier har █

█ uppgett att diskrimineringen började i samhället och att andra barn var elaka mot █ och █ och kallade dem "tattarjävel" och "zigenarjävel".

Den skolpersonal som hörts i målet har samtliga uppgett att de nästan aldrig hört att någon elev kallat █ eller █ "tattare" eller "zigenare" och att de - när de ändå vid något enstaka tillfälle fått kännedom om att något liknande yttrande hade fällt till eller om █ och █ - omedelbart har ingripit. █ har t.ex. uppgett att hon var rastvärd varje dag och hon vid endast ett enda tillfälle har hört att █ kallats för "zigenare". Enligt █ var det eleven C som fällde yttrandet sedan █ sagt att C:s syster aldrig skulle kunna gå och att hon dessutom var dum i huvudet.

Tingsrätten konstaterar att █ skola har endast 80-90 elever varför det har funnits goda förutsättningar för skolpersonalen att följa det språkbruk och den jargong som säkert har funnits i █ skola lika väl som på andra skolor. Mot denna bakgrund, och då samtliga hörda lärare och fritidsledare under ed uppgett att de

praktiskt taget aldrig har hört några trakasserier riktade mot [REDACTED] och [REDACTED] är det inte sannolikt att [REDACTED] och [REDACTED] har utsatts för upprepade verbala trakasserier av andra elever i eller i anslutning till skolan.

Det är vidare så att de uppgifter som [REDACTED] och [REDACTED] lämnat i tingsrätten måste bedömas med försiktighet eftersom det har förflutit ett par år sedan de gick i [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] berättelser i tingsrätten rimmar dessutom illa med vad de uppgett i trivselin intervjuer och trivselenkäter.

När det gäller uppgifterna från [REDACTED] och [REDACTED] konstaterar tingsrätten att uppgifterna om verbala trakasserier är mycket allmänt hållna och att det inte har framförts några uppgifter om när eller under vilka omständigheter trakasserier skulle ha ägt rum.

Med hänsyn till det redovisade har DO inte visat att [REDACTED] och/eller [REDACTED] under den aktuella treårsperioden har utsatts för annat än något enstaka fall av verbalt trakasserier.

Påståenden om misshandel

DO har gjort gällande att [REDACTED] vid tre tillfällen har misshandlats av en annan elev samt att våldet haft samband med att [REDACTED] är rom.

Utredningen har klarlagt att det var [REDACTED] och eleven C som var inblandade i samtliga de våldssituationer som diskuterats i målet. [REDACTED] har själv redogjort för tre tillfällen då han enligt egen uppgift blivit slagen och det framgår även av den övriga utredningen att det är högst tre eller möjligen fyra incidenter som är föremål för tingsrättens prövning. Med hänsyn till vad vittnena berättat är det visat att det förekommit våld mellan C och [REDACTED] dels hösten 2006 då [REDACTED] fick ett blödande sår i huvudet efter ett fall in i ett brickställ, dels i september 2007 då ingrep efter en gymnastiklektion och [REDACTED] blödde från näsan. Tingsrätten finner med hänsyn till vad [REDACTED] uppgett också klarlagt att [REDACTED] även vid ett

tillfälle våren 2007 var i bråk med C och att det kan antas att det var då som C tog ett strupgrepp om [REDACTED] med en pinne.

Flera av vittnena har redogjort för det förhållande som rådde mellan C och [REDACTED] har uttryckt det så, att C alltid skulle ha rätt och att han var uppkäftig och alltid var i bråk. Enligt [REDACTED] var C och [REDACTED] i bråk med varandra nästan varje dag under [REDACTED] första läsår och hon har beskrivit det som att bråken alltid handlade om vem av C och [REDACTED] som skulle vara ”tupp i klassen”. [REDACTED] har för sin del uppgett att [REDACTED] var duktig på att ”trigga igång” C samt att skolan i november 2007 satte upp särskilda regler för C i syfte att få denne att dämpa sina impulser.

Det är inte visat att C annat än vid enstaka tillfällen i samband med slagsmål med [REDACTED] har uttalat orden ”tattare” eller ”zigenare”.

Med hänsyn till det nu anförda kan det alltså konstateras att [REDACTED] har fått ta emot slag eller knuffar vid bråk med C vid tre tillfällen under en treårsperiod. Mot bakgrund av vad som framkommit om förhållandet mellan C och [REDACTED] finns det inget som talar för att C har utdelat slag eller knuffar mot [REDACTED] för att han är rom. Det har därför inte varit fråga om vare sig trakasserier eller kränkande behandling.

Händelsen i mars/april 2008

Det får anses visat att ett eller flera barn har ropat ”tattare” eller något liknande i samband med att [REDACTED] lämnade tvillingarna på dagis/förskolan och att [REDACTED] och [REDACTED] då var i hennes sällskap. I målet har dock inte framkommit något om vem som fällde yttrandet. Om det var ett förskolebarn som yttrade sig på angivet sätt kan det naturligtvis inte ses som ett trakasserier eftersom ett barn inte har en vuxen persons referensramar utan ofta uttrycker sig spontant om saker och ting som barnet uppfattar som annorlunda.

Lappen i [REDACTED] skolbänk

Det är ostridigt att någon hade lagt en lapp i [REDACTED] skolbänk på vilken det stod ”jävla hora” och ”du är idiot och cp”. [REDACTED] har härigenom utsatts för trakasseri som har samband med hennes kön.

Har skolan fullgjort sin skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier och annan kränkande behandling?

Enligt 8 § BEL gäller att när skolan får kännedom om att ett barn eller en elev i verksamheten anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller annan kränkande behandling i samband med att verksamheten utförs, ska skolan se till att utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier eller annan kränkande behandling.

Från skolans sida har framhållits att man tillämpar så kallad nolltolerans mot mobbning och andra kränkande beteenden och att man också ingriper mot olämpligt språkbruk. Det brev som [REDACTED] skrev den 15 oktober 2007 utgör ett bevis för skolans påstående. DO har anmärkt på att [REDACTED] inte har nämnt något i brevet om att skolan ser allvarligt på om ord som ”tattare” och ”zigenare” används men kommunens förklaring är trovärdig; eftersom skolan inte hade kännedom om trakasserier mot romer fanns det inte skäl att nämna sådana i brevet.

Professor Bertil Bengtsson har i sin artikel ”Några frågor om skolansvar” anmärkt att uttrycket ”de åtgärder som skäligen kan krävas” i 8 § BEL inte tyder på några mer långtgående krav på skolan när det gäller att förhindra mobbning. Det viktiga enligt Bertil Bengtsson är att skolan gör sitt bästa för att minska risken för mobbning (se SvJT 2006 sid. 820 f.).

De lärare som i tingsrätten har berättat om situationer när de uppmärksammat ett slagsmål eller en annan incident genom vilken [REDACTED] eller [REDACTED] utsatts för ett kränkande beteende eller ett trakasseri har - enligt vad de uppgett - ingripit omedelbart

och samtalat med barnen samt därefter underrättat barnens föräldrar och oftast även rektor. [REDACTED] har t.ex. berättat om de situationer när C och [REDACTED] var i bråk med varandra. Enligt hennes berättelse har hon och den kollega hon hade i klassrummet alltid pratat med barnen varefter hon ringt hem till båda barnens föräldrar, även om man inte alltid svarade i [REDACTED] familj. Vid ett tillfälle, den 16 januari 2007, då [REDACTED] såg att [REDACTED] satt utanför klassrummet och blödde från ett sår, kontaktade hon direkt [REDACTED] som just då var på skolgården. [REDACTED] har berättat om händelsen när hon utanför gymnastiksalen ingrep efter ett bråk mellan C och [REDACTED] och hon har uppgett att hon ringde hem till båda barnens föräldrar direkt efter att hon hade samtalet med barnen. [REDACTED] har berättat att hon efter den händelse hon iakttog på skolgården redovisade vad hon hade hört till [REDACTED] klasslärare som därefter ringde båda barnens föräldrar.

När det gäller den lapp som [REDACTED] fann i sin skolbänk framgår av [REDACTED] vittnesmål att händelsen togs på stort allvar och att man ägnade nästan en hel dag åt att försöka få fram vem som skrev lappen samt att prata med barnen om situationen och vikten av att uppträda respektfullt mot varandra.

DO har även påstått att skolan inte vidtagit tillräckliga utredningsåtgärder dels med anledning av det brev som [REDACTED] skrev till [REDACTED] dels med anledning av det möte med [REDACTED] som [REDACTED] hämtades till. Då det emellertid som redan nämnts inte har framkommit att [REDACTED] och [REDACTED] mått dåligt eller varit utsatta för annat än enstaka trakasserier, har det inte funnits anledning för skolan att vidta andra åtgärder än vad man faktiskt gjort.

Avslutningsvis kan beträffande skolans skyldigheter enligt 8 § BEL sägas att bestämmelsen inte närmare anger vad som åligger en skola att göra för att uppfylla lagens krav att utreda och vidta åtgärder när den får vetskap om trakasserier och annan kränkande behandling. Lagens förarbeten (jämför prop. 2005/06:38 sid. 140 f.) uttalar i denna del bland annat följande. En elev eller ett barn ska tas på allvar vid förekomsten av trakasserier eller kränkningar. Det finns en långtgående skyldighet för en skola att

utreda påtalade händelser och arbetet ska inriktas på att förhindra en fortsättning. Exempelvis bör det i allmänhet vara lämpligt att kontakta föräldrarna till den omyndiga elev som kränker. Arbetet för att förhindra kränkande behandling, som inte är av upprepad karaktär eller sker över längre tid, får naturligtvis delvis en annan karaktär. Sådana handlingar kan drabba vilket barn eller vilken elev som helst och kan även vara svåra att förutse. Ofta får man inrikta sig på mera allmänna åtgärder för att förbättra miljön och barnens och elevernas inställning till varandra. Det är också viktigt att det ömsesidiga förhållandet mellan lärare och annan personal och barn och elever beaktas i detta sammanhang. Om det är tydligt att det är ett visst barn eller en viss elev som beter sig illa mot fler i sin omgivning får åtgärderna mot fortsatta kränkningar helt naturligt riktas främst mot den personen. Det bör betonas att ansvariga i verksamheten måste ta också mera tillfälliga kränkningar på allvar. Vidare är det viktigt att vidtagna åtgärder på något sätt dokumenteras. Försummas dokumentationen blir huvudmannens ställning, på grund av bevisbörderegeln i 19 §, sämre i händelse av skadeståndstalan.

Förhören med skolpersonalen och den skriftliga bevisningen ger inget stöd åt DO:s påstående att [REDACTED] och [REDACTED] i skolan har gett uttryck för att de inte mår bra. Med hänsyn härtill och med beaktande av vad som ovan anförts om antalet bevisade händelser får skolan i samtliga förekommande fall anses ha vidtagit tillräckliga utredningsåtgärder.

Skolan har saknat fastställda rutiner för att närmare kartlägga och dokumentera olika händelser vilket medfört att dokumentation från skolan i vissa fall saknas. Som DO påpekat får det i många fall anses vara en nödvändighet att skolan kartlägger och dokumenterar händelser som inträffar bland elever för att skolan ska kunna ha möjligheter att uppmärksamma och åtgärda trakasserier och kränkande beteenden. I [REDACTED] gick det under den aktuella perioden 80-90 elever och i stort sett all personal kände eleverna till namn. Förutsättningarna för skolan att, trots den bristande dokumentationen, uppmärksamma kränkningar har således varit god. Den bristfälliga

dokumentationen kan därför inte anses ha varit så allvarlig att den i sig är skadeståndsgrundande.

Likabehandlingsplanen och DO:s påståenden att Vetlanda kommun och skolan inte har vidtagit åtgärder för att förebygga att [REDACTED] och [REDACTED] utsatts för trakasserier och annan kränkande behandling

Likabehandlingsplanen

DO har gjort gällande att [REDACTED] skola inte hade en likabehandlingsplan som uppfyllde lagens krav. Påståendet är uppenbart inte riktigt. De krav som ställs på en likabehandlingsplan i 6 § BEL är allmänt hållna och båda de aktuella planerna uppfyller lagens krav. I sammanhanget kan antecknas att bestämmelsen om att det ska finnas en likabehandlingsplan i skolan var ny år 2006 och det är då helt naturligt att det tar tid innan man har lärt sig att utforma en plan på bästa sätt. Som kommunen åberopat har också Skolverkets utbildningssektion utfört en inspektion på skolan under hösten 2007 och verket har därvid gjort bedömningen att området ”Normer i studiemiljö och samvaro” håller ”God kvalitet”. Det framgår att skolans likabehandlingsplan utgjorde en komponent i den bedömningen.

Tingsrätten anmärker slutligen att det framgår av utredningen att all skolpersonal kände till likabehandlingsplanen och förstod syftet med densamma.

Det anförda innebär att likabehandlingsplanen uppfyller lagens krav.

Övrigt förebyggande arbete

DO har gjort gällande att skolan - vid sidan av den enligt DO undermåliga likabehandlingsplanen - har underlåtit andra förebyggande åtgärder vilket då enligt 7 § och 15 § BEL skulle grunda en skadeståndsskyldighet.

Av tingsrättens tidigare redovisade domskäl framgår att det i målet inte är visat annat än att uttrycken ”tattare” och ”zigenare” har kommit till skolans kännedom endast vid några enstaka tillfällen under den aktuella treårsperioden samt att det inte har visats att [REDACTED] och/eller [REDACTED] utöver detta har utsatts för några trakasserier eller annan kränkande behandling, dock att [REDACTED] har kränkts genom den lapp hon fann i sin skolbänk. När det gäller den lappen kan antecknas att den inte innehöll något som anknyter till [REDACTED] etniska tillhörighet och att skolan dessutom ägnade mycket tid till att utreda händelsen.

Det framgår vidare av utredningen att skolan redan hösten 2005 vidtog flera olika åtgärder i syfte att underlätta skolstarten för [REDACTED] och [REDACTED]. Skolan har också därefter enligt vad som redovisats arbetat aktivt med olika åtgärder med målsättningen att skolan ska vara helt befriad från trakasserier och annan kränkande behandling.

Sammanfattningsvis är det inte visat att skolan har underlåtit att vidta förebyggande åtgärder.

DO:s påstående om direkt diskriminering

Modersmålsundervisningen

[REDACTED] och [REDACTED] har ostridigt inte getts den modersmålsundervisning i finska eller romani chib som de begärt.

DO har gjort gällande att tingsrätten vid bedömningen av frågan om [REDACTED] och [REDACTED] har missgynnats ska jämföra med ett barn som har svenska som modersmål. I förarbetena till BEL (prop. 2005/06:38 sid. 95) anges dock ”För att en jämförelse mellan personer skall kunna göras måste de situationer som jämförs vara jämförbara. Det måste vara rimligt eller naturligt att jämföra dem med varandra.” Även i propositionen Ett utvidgat skydd mot diskriminering (prop. 2002/03:65 sid. 90) anges på liknande sätt ”En jämförelse med ”någon annan person” skall alltså vara rimlig och

naturlig för att vara meningsfull i en diskrimineringsvist. Detsamma gäller kravet på orsakssamband mellan missgynnandet och diskrimineringsgrunden.”

Av utredningen framgår att det i Vetlanda kommun och i [REDACTED] skola fanns ett antal barn som hade annat modersmål än svenska. Av en av de åberopade platsannonserna framgår således att Vetlanda kommun i augusti 2008 samtidigt annonserade efter modersmåls lärare i engelska, finska, holländska, mandika, romani, persiska, polska och thai. Vidare framgår det av [REDACTED] vittnesmål att det av de elva eleverna i [REDACTED] klass fanns tre förutom [REDACTED] som hade annan kulturell bakgrund än Sverige; en elev kom från forna Jugoslavien, en elev kom från Finland och en elev kom från Tyskland.

Med hänsyn till det nu redovisade måste det alltså ha funnits ett antal barn i kommunen som inte hade svenska som modersmål och som det hade varit naturligt och rimligt att jämföra med när det gäller frågan om [REDACTED] och [REDACTED] har missgynnats eller ej. DO har dock inte presenterat någon sådan utredning. Tingsrätten finner alltså inget skäl till att jämförelsen, som DO påstått, ska ske med barn som har svenska som modersmål.

I målet har parterna inte åberopat någon särskild utredning angående tillgängligheten av lärare i finska och romani chib. Gissningsvis har det ändå funnits möjligheter att i vart fall anordna finsk modersmålsundervisning för [REDACTED] och [REDACTED]. Mot bakgrund av det tidigare sagda har DO dock inte visat att kommunen avbrutit ansträngningarna att få tag på lärare för [REDACTED] och [REDACTED] tidigare än vad man har gjort eller skulle ha gjort beträffande ett annat barn. DO har därmed inte visat omständigheter som ger anledning anta att [REDACTED] och [REDACTED] har blivit diskriminerade.

Samtalet mellan [REDACTED] och [REDACTED] den 12 november 2007

DO har åberopat att samtalet genomfördes med [REDACTED] ”då modern inte kom till mötet trots flera skriftliga kallelser” och att [REDACTED] ”inte haft möjlighet att lära sig skriva eller läsa”.

Det framgår av vad [redacted] berättat att DO:s uppgifter om vad som förevar mellan [redacted] och [redacted] inför samtalet den 12 november 2007 inte är riktiga. [redacted] har lämnat sina uppgifter under ed och de har inte motsagts av övrig utredning. Hon har berättat att [redacted] fick hem en lapp med förslag på tider för samtalet, att han återkom med lappen och att [redacted] då hade kryssat för att hon ville ha samtalet den 22 oktober 2007, att varken [redacted] eller [redacted] kom den dagen, att [redacted] då ringde [redacted] och med henne överenskom muntligen att samtalet i stället skulle äga rum den 9 november 2007, att varken [redacted] eller [redacted] kom den dagen heller, att [redacted] då på nytt ringde [redacted] och avtalade med henne om att hålla samtalet den 12 november 2007, att varken [redacted] eller [redacted] kom till det samtalet heller, samt att [redacted] då efter samråd med rektor och kollegor valde att prata med [redacted] utan [redacted] närvarande. [redacted] har tillagt att hon efter samtalet ringde [redacted] och informerade om vad som förekommit vid samtalet med [redacted] samt att [redacted] då gav uttryck för att hon var positiv till att samtalet hållits.

[redacted] har också påpekat att hon skulle ha handlat exakt likadant om det gällt ett barn med svensk bakgrund.

Det redovisade medger ingen annan slutsats än att [redacted] har haft [redacted] bästa för ögonen. Det finns självklart inget som tyder på att [redacted] skulle ha handlat annorlunda med ett annat barn vars föräldrar trots flera överenskommelser inte kom på avtalade tider.

Sammanfattning och frågan om rättegångskostnadernas fördelning

På ovan anförda skäl ska DO:s talan ogillas.

Huvudregeln i 18 kap 1 § rättegångsbalken är att part som tappar målet ska ersätta

motparten för hans rättegångskostnader. I mål om skadestånd enligt BEL kan det emellertid enligt en undantagsregel i 7 § samma lag förordnas att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad. I förarbetena till lagrummet anges några exempel när regeln kan komma till tillämpning. Om talan t.ex. förs av en ombudsman och avsikten har varit att få till stånd ett vägledande avgörande kan det vara skäl att tillämpa bestämmelsen. Detsamma kan gälla om det framgår att talan varit befogad eller rättsläget varit svårbedömt eller utgången i målet berott på omständigheter som från början varit okända för den förlorande parten (prop. 2005/06:38 sid. 125).

DO har tilldelats en betydelsefull roll i samhället, inte minst när det gäller att vaka över att de olika diskrimineringslagarna efterlevs. Det är av väsentlig betydelse att DO inte driver en skadeståndstalan mot en kommun eller en skola utan att det verkligen finns grund för en sådan talan. I förevarande fall har DO inte tillräckligt utrett sakomständigheterna och talan mot Vetlanda kommun har varit dåligt underbyggd. Det finns därmed inga skäl för att göra undantag från den nämnda huvudregeln i rättegångsbalken varför DO ska förpliktas ersätta kommunen för dess rättegångskostnader. Yrkad ersättning är skälig.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga

Överklagande ges in till tingsrätten senast den 11 november 2010 och ställs till Göta hovrätt. Prövningstillstånd krävs.

Johan Mannergren

Erik Handmark

Ambjörn Essén